

Tëu the riim (Miët de riim)

health

Ye ciët ke wëlku cë kek bëer kedhia?

Pei de diäk 2012

Yeñö adë ke yän kör bë yen miët guöp në riim?

Koc kök alëu bë kek miët guop në gun töñ de riem, miët de guöp në riim ye röt tëëm e bën ke ye biän de kë ræec cë röt loi ka cë raan ñei laar në amëlëya yic. Kök ye raan cök miët guöp eya ya bëny cë riim thöl në yï guöp ku ye riim dhil kör në thaa thok ebën, ke lëu benë kek nyuoth. Ee kë ciüt koc ye bei në bëny de riim, koc bec në ke rook ka cë raan de kek bei në kantha.

Yeñö ye ya riem cë loi?

Na cë raan riim ke gam ke ye biän de kony ke kë ye löm ee ya 'riem ebën' yenëka ye löm. Ku ye riimkë aye kek jäl beer lo tekic yic në akeer ku ciüt wäacic. Na koc ye kek miët guop kedhia ke ye kek miët guop në riem thith.

Yeñö ye wuöc te noñ ye akeer ka ciüt ke ye riimkë?

Riem thith man ye cöl (Red blood cells) - aye cath kenë abëerdë de riem ye cöl hëmagëlobin (haemoglobin) man ye aliir caath në riem yic kunë arok ke raan ku riim ke raan yic kedhia. Raan aye miët guöp në riem thith të cenë abëer de hëmagëlobin dhukpiny ku ke raan atö kë cë guöp thök në riim man ye cöl (anaemia) ku ke röt loi të cï riim kuëer arëetic.

Riim ye kek cöl pëlatëlet (Platelets) - aye kek miët në raan guöp agokë kuëer de riem ya gëlwei, Bëc bëec kök, waal ye kek dek ka yilaac tö raan thün alëu bë riim ke pëlatëlet cök dhukpiny ku ka cë lëu bik lui apieth. Ye riimkë aye ciütken keya makec.

Riim cë kek tööu të liir man ye kek cöl (Fresh frozen plasma and Cryoprecipitate) - aye yic noñ rier yenë kek lui kën riim ke pëlatëlet ku yekë riim cök doc duör në thaa noñ yen riem kuëer. Kök ke ye kakë ye riim cök dut aye kek loi në ciirka yic eya ke pëi, kun a liukë në kam korë kek ke riim cë kek tööu në talaja yic ku cïk duör (Fresh frozen plasma and Cryoprecipitate) aye kek löm në nyindenic. Ku ye riimkë aye ciünden ke makec ëya.

Riem de pëläthma aye tuöc akëëm ke CSL Bioplasma ago dë beer lo loi cït man de albumin (piu ye röth löök në nyinic), wääl cöl Intragam P (man ye yiën koc körë riir ke guöp të noñ kek) ku jöl ya kök man ye yic noñ riir ke guöp ka antibodies man yenë kek koc wuum në thetheyim.

Ye ciet ke riim ye bën tëno?

Koc ye kek miët guop kedhia pan de Australia ayenë riim ye kek gam ke bën të noñ ye miöc ku ce kek ye döm në wëu.

Ye ciët ke ye riimkë locar?

Ajuer de akutnom de Rëd Këröth në biän de muñ de riim (Australian Red Cross) a noñ londit arëetic ku gël lëu ben kek ye loi bë riim ya locar të noñ koc bec. A not ke cën riem cë gam, ke koc ye miöc kedhia aye kón noñ agem ku bë kek thüic, ku bë raan dhil ye gam në piön de ebën ku bë caar guöp ëya në akëm.

Në Australia ke koc ye miöc në riim kedhia aye kek kan them guop ne:

- Akeer de riim man akutnom de ya ABO ku Rh(D)
- Riir ke guöp tök në riem thith yic
- Bëny de HIV, Yëpataiüth B ku Yëpataiüth C
- Majingjing/Wëeth
- Kääm ke guöp de raan ye kek cöl (lymphotropic virus)

Ku lëu röt, ke riim cë kek miët në raan miöc guöp adhiac ëë ke ye lo them ku bë kek cäär në bëc ka kääm lëu bik ñei tö në ke yic, cë man de kääm ke Cytomegalovirus (CMV) ku jöl ya kääm ke malaria.

Ka ye rëec bëi

Agut na cë ye riim cak bëer cäär ku them kek, ke ka noñ yään thün ye dhiac lëu benë bëny tö në riem yic dhiac ke tö ku kök ye röth wuöc amäath.

Kë ræecdit lëu bë röt gëlwei:

- Bë yin miët guöp në riim wäac (ëë ke ye ka ke raandë): ace röt ye dac loi kun a loi röt ë ke raan tök 1 në koc ke biänabuur ke thiër kurou 12,000 ka në ran tök 1 në koc ye ke biänabuur ke thiërdhorou ku dhorou 77,000

Bë noñ ke wäac röt në biän de tëu benë riim miët në raandë guöp e röt loi të cenë riim wäac ku le kek tääu në raan pei guöp. Ku ye awänyë aye jäi në bë rinke koc bec ya caar apieth ku thönë kek ku ye cäär ciërë kek në makëna de këcip ün apieth.

Kök reei lëu bik röth loi:

Yin lëu bë nom ye döm, Alëëth, akuök thin kor ku jëi yenë guö riim duör jai	Ee röt loi të nõn raan tök 1 në kóc yic ke buot 100 kóc cë kek miët guop
Bë raan bë Yëpataatith C (Hepatitis C) de döm:	Ee röt loi të nõn raan tök 1 në kóc yic ke Thiërnyieñy tök (1,000,000) kóc cë kek miët guop
Bë raan bë Yëpataatith B (Hepatitis B) de döm:	Ee röt loi të nõn raan tök 1 në kóc yic ke Thiërnyieñy tök (1,000,000) kóc cë kek miët guop
Bë raan bë HIV döm [ka bë deAIDS]:	Ee röt loi të nõn raan tök 1 në kóc yic ke Thiërnyieñy tök (1,000,000) kóc cë kek miët guop

(Data Ref: The Blood Service, 2008-09)

Eë ya, tök de ka raac ee bë ciën riim tö në thaa korë kek yenë ka lëu bë raac awëër ka ye röth loi në thaa de tëëu eë riim në raan guöp.

Ye ciët ke nõn dhöl këk wëër bë raan miët guöp në riim?

Atö ke nõn ajuir kök ye kek loi lëu bin ke cë cië kör në riim ku ka ye kek nyuoth në thaa leu yen röt. A nõn dhöl pieth yenë ke amëlëya loi ago cië kuëër arëetic ku bë akëër de köörë riim bë dhuök piny të cenë ye nyiei loi në thaa de amëlëya.

Na ye raan ye lo në kanitha de Jeyöva's Witness ka nõn Nhialicdundë ye gam ku ye yin cök reec bë yin miët guöp, ke ka tö ke ye tön de ka ba kek them yic ba dhil ya jam wenë akëmdu arot ke yekënë kën röt guo loi.

Ye ciët ke riim bë kek miet në ya guöp ya dë?

Riim diäk aye kek löm ku bë kek thön akutnom de riemdu.

Riim ke raan mioc yin aye kek them ku caar kek lan benë kek thön (Thöön) kenë riimku. Raan yen löm riim të nõn yin abë dhil kan ya thüic në ye thok ku bë ciitku kan caar ku ye kek göör apieth në kë benë kek nyic. Yin bë thüic eëya ba yic ciin dhil thany ago riim puöl bë kek täau në yï guöp në kam cenel kek thök.

Ke ye col be riim thönë riim thith alëu bë theek juic jot, ku riim kökkë alëu bik dac röth loi ku lëu bik kaam cekkiec yen yekë jot. Riim tëëuë kek në raan guöp aye kek wuöm në räaric në yuith de akëm ku cë kek täau cë gun de golokoth. Acën kë ye nek ka bë tök thin ee yuil yenë yuith yuil në kaam thin yen wuumë yinë ku riem ee jäl cath amääh.

Lëk tö në webthaitic:

www.nhmrc.gov.au/guidelines/publications

www.health.vic.gov.au/bloodmatters

Ago ye athöörë yök në akeer pieth lëu bin ye kuen ke yin gäärë wuök në: bloodmatters@health.vic.gov.au
Yewëlkë ake luel gäärkek ku luel kek në Akuma de Victoria. Ajuer de Riim Athiekic (Blood Matters Program)

© Maktäm de akutnom de pial de guöp ku këem, pei de diäk 2012 (Department of Health) (1202015)

Gun tön thiën de riim thith alëu bë cath në kam de theek ke rou 2 ka diäk 3 ku riim ke pëletëlet aye cath në kam de yuul ke thiërrou 20 ka thiërdiäk 30. Ku cënh de riim cë kek täau në yï kök ee röt jäl loi cë të loië guöpdu röt thin ye thaa eë.

Na kam leerë riim në yin guöp ke raan lui abë ye nyin a tiet në yin. Të yenë piöndu kuen thin, cënh de riem në guöp, alëëth and ku jöl ya tö de piürdu ebën abë ya cäär në raan lui kenë akëm ëtën.

Ku ye kë yindë lëu bän nyin ya tiit të cän nõn riim cë kek miet në yen guöp?

Ku ye na yen lëu bän raan lui kenë akëm lëk kë cë röt loi?

Them ba raan lui këne akëm dhil ya lëk kë cë röt loi në nyinic ëtën të cän ye dac nyic ke yin nõn yuir, alëëth, bë wëidu yic rier, akuök, ka na nõn adier ku ye yï guöp yök ke cë pial në ye kam ciëthë riemë ke them ba dac luel.

Bë ye wëlkë bëër abë yin kuony ku ba dhil nyic cë man adë ke yin cë lëk në lëk locar ku lëu yin.

1. Ye ciët ke ca piñ ku ca detic yejö adë ke yin riim kor bë yï miët guöp?

Bë riim lo në raan guöp aye loi në dhöl juic ku wëëckë yic; thüic akëmdu ago yï lëk ajuer de tëëu de riim në piür wäacic.

2. Ye ciët ke ka reei ye röth loi cë kek juër yin në dhöl wäac kunë piür wäac?

Bë raan miët guöp në riim ace tö ke cän yic anuan ku rëec. Ku ke kë thiekic kë reec ye bän nhial dhil ya kuanyic ku döc kek loi ne nyinic.

3. Ye ciët ke nõn dhöldë wäac lëu bin riem yök cë juër yin?

Në theek kök ke ajuir ye kek loi benë kek riem waar alëu bë piath. Yin lëu ba akëmdu thüic ku ba nyic cë man nadë ke yekënë bë röt luöi yin ka eei.

4. Ye ciët ke wëlku kedhia cë kek bëër?

